

ENTEĞRE/BÜTÜNLEŞİK MÜZAKERECİ SİSTEMİN, MÜZAKERECİ DEMOKRASİNİN
İLETİŞİMSEL İLKELERİ AÇISINDAN ANALİZİ ¹

Mürüvvet ÇIKIN²

Gülcan IŞIK³

ÖZ

Araştırma Makalesi

Research Article

² Arş.Gör.Dr.Mürüvvet Çıkin
Yozgat Bozok Üniversitesi
İletişim Fakültesi, Yozgat,
Türkiye

E-posta
oralmuruvet@gmail.com
ORCID
0000-0001-5581-3912

³ Prof.Dr. Gülcan IŞIK
Ankara Hacı Bayram Veli
Üniversitesi İletişim Fakültesi,
Ankara, Türkiye

E-Posta
gulcankarakaya@gmail.com.tr
ORCID
0000-0002-6296-7802

Başvuru Tarihi / Received

01.07.2024

Kabul Tarihi / Accepted

25.09.2024

Müzakereci demokrasinin kavramsallaştırılmasına ilişkin Carolyn Hendriks; gayri resmi alanın (makro) aktörleri ile resmi alanın (mikro) aktörlerinin bütünleşerek daha geniş söylemsel alanları (karma) oluşturduğuna yönelik entegre/bütünleşik bir sistem öne sürmüştür. Ağ toplumunda dijital ortamların bu söylemsel alanları oluşturduğu varsayımına dayanarak, Habermas'ın Söylem Etiğinden hareketle Steenbergen ve ark.'nın müzakereci demokrasinin iletişimsel ilkeleri çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Bu çerçevede çalışmada, dijital teknolojilerle dönüşüme uğrayan kamusal alanların ve beraberinde entegre/bütünleşik müzakereci sistemin normatif koşullarının, müzakereci demokrasinin iletişimsel ilkeleri açısından nasıl bir görünüm arz ettiğinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amacın ortaya konulması ve küresel müzakere kavramını karşılaması açısından durum örneklemeyle Change.org'da "Kudüs Filistin'in Başkentidir ve Öyle Kalmalı" başlıklı kampanya analiz edilmiştir. Veri toplama yöntemi olarak, Türkçe, İngilizce, Fransızca, İspanyolca ve Arapça dillerinde yapılan paylaşımlar baz alınarak, doküman analizi kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise tematik ve içerik analizi birlikte kullanılmıştır. Sonuçlar platformun; dünyanın dört bir yanından insanları bir araya getirme noktasında evrensellik ilkesini karşıladığını ve eş zamansız iletişime dayalı yapısının yüksek oranda gerekçelendirme ilkesini sağladığını göstermiştir. Ancak gerekçe düzey ve içeriklerinde niteliksel verilerin azlığı sonucu olumsuz etkilemiş ve gerekçelerin söylemsel eşitlik ve saygı ilkelerini tam olarak karşılayamadığı görülmüştür. En nihayetinde, vatandaşların dijital ortamlarda güncel kamusal sorunları tartıştığı ancak entegre/bütünleşik müzakereci iletişimsel ilkelerini sınırlı biçimde karşılayabildiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müzakereci Demokrasi, Entegre/Bütünleşik Müzakere, Küresel Müzakere, Dijital Aktivizm, Change.org

¹ Bu makale "Küresel Müzakereci Demokrasinin Yeni Formu Dijital Aktivizm: Change.org ve Kudüs Örneği" başlıklı doktora tez çalışmasının analiz kısmından üretilmiştir.

ANALYSING THE INTEGRATED DELIBERATIVE SYSTEM IN TERMS OF COMMUNICATION PRINCIPLES OF DELIBERATIVE DEMOCRACY

ABSTRACT

Regarding the conceptualisation of deliberative democracy, Carolyn Hendriks has proposed an integrated system in which the actors of the informal sphere (macro) and the actors of the formal sphere (micro) are integrated to form larger discursive fields (hybrid). Based on the assumption that digital environments in the network society constitute these discursive fields, Habermas' Discourse Ethics and Steenbergen et al.'s communicative principles of deliberative democracy form the basis of the study. In this framework, the study aims to reveal how the public spheres transformed by digital technologies and the normative conditions of the integrated/integrated deliberative system appear in terms of the communicative principles of deliberative democracy. In order to demonstrate this aim and to meet the concept of global deliberation, the campaign 'Jerusalem must remain the capital of the Palestine' on Change.org was analysed through case sampling. Document analysis was used as the data collection method based on the posts made in Turkish, English, French, Spanish and Arabic. Thematic and content analysis were used together to analyse the data. The results showed that the platform met the principle of universality in terms of bringing people from all over the world together and that its structure based on asynchronous communication provided the principle of justification at a high rate. However, the lack of qualitative data in the level and content of the justification negatively affected the result and it was observed that the justifications did not fully meet the principles of discursive equality and respect. Finally, it is concluded that citizens discuss current public issues in digital environments, but can meet the communicative principles of integrated/integrated deliberation to a limited extent.

Keywords: Deliberative Democracy, Global Deliberation, Digital Activism, Change.org

GİRİŞ

Liberal devletin sosyal devlete evrilişiyile Habermas'ın kamusal alanında birbirine zıt iki dünya ortaya çıkmıştır. Bunlardan; özneli temel alan yaşam dünyası, iletişimsel rasyonaliteye dayanırken yapıları temel alan sistem dünyası ise araçsal rasyonaliteye dayanmaktadır. Maddiyata dayalı sistem dünyasının yaptırımları karşısında kültürel öğelerin yer aldığı yaşam dünyasında özne olma çabası verir. Bu bağlamda bireylerin tercihlerinin ve fikirlerinin yalnızca temsile dayandığı liberal anlayış ve buna karşın bireylerin çıkarları uğruna devletin çıkarlarını bertaraf eden cumhuriyetçi anlayışın çıkmazlarına alternatif bir çözüm arayışı olarak müzakereci demokrasi devreye girmiştir. Güçlü bir demokrasi inşa edebilmenin yolunu katılım ve müzakereye dayandıran bu anlayışın, demokratik usul ve anlayışlarını düşünme ve ilkelerini belirleme noktasında farklı bakış açıları mevcuttur. Müzakereci demokrasi anlayışını geniş bir perspektifle değerlendiren Elstub ve ark (2016: 10)'ı gelişimsel süreci ele alırken "kuşak" teriminden faydalanmıştır. Bu terim; feminist "dalga"

metaforuyla benzer biçimde doğrusal olmayan yalnızca tercih edilmiş şemsiye bir terimdir. Bu ayrıma göre, müzakereci demokrasinin normatif çerçevesini oluşturmaya yönelik girişimler; birinci kuşak olarak adlandırılmıştır. Birinci kuşak düşünürleri (Jürgen Habermas, Joshua Cohen ve John Rawls), söylemsel fikir, irade ve kanaat oluşumunun kurumsallaştırılması, yaşam dünyasının gayri resmi alanları ile karar alım süreçlerine yön veren resmi alanlar arasında karşılıklı eylemin veya iletişimsel eylemin nasıl değiştirileceğine odaklanmıştır (Lubenow, 2012: 60). Nitekim bu modelin karmaşık ve çoğul toplumlarla ilişkilendirilemez oluşunu gerekçe gösteren ikinci kuşak müzakereci teorisyenler (John Dryzek ve Iris Young), hem sayıca hem de iletişim anlayışı açısından genişletilmiş bir versiyonu savunmuştur. Onlara göre siyasal tartışmaya, iletişim alanından dışlanan bireylerin ve farklı iletişim biçimlerinin dahil edilmesi demokratik süreci olumlu etkileyecektir. Ancak ikinci kuşak teorisyenler, farklı dil, din ve etnik köken gibi karmaşıklıkların olduğu toplumlarda müzakereci demokrasinin gerçekleştirilebilmesini sağlamak için gereken kurum türlerine yönelik çok az açıklamada bulunmuştur. Bu nedenle, uygulamada uzlaşmayı sağlamak için gerekli kurumların doğasını oluşturmaya çalışan üçüncü bir kuşak ortaya çıkmıştır. Müzakereci demokrasiyi kurumsallaştırmaya yönelik bu adım; vatandaş jürileri, müzakereye dayalı anket ve parlamentoların olduğu daha mikro yapı ve devletin resmi karar organizmalarının dışında bireyler ve sivil toplum içerisinde kanaat oluşturmaya yönelik gayri resmi söylemsel iletişim süreçlerini içeren makro yapı olarak ikiye ayrılmaktadır. Ancak bu yapılar da bir takım sorunları içinde barındırmaktadır. Daha katı iletişim biçimleri ve yüz yüze iletişimin olduğu mikro yapıda, ölçek sorunları yaşanırken; kapsayıcılık ve evrensellik ilkesiyle bağlantılı makro yapıda ise iletişimsel eşitsizlik ve kişisel çıkarlarca çökertilme tehdidi karşımıza çıkmaktadır (Elstub vd., 2016: 10).

Bu sorunları aşmaya yönelik Mansbridge ve arkadaşları (2012: 1-2), sistem yaklaşımını önermiştir. Sistem yaklaşımı; gayri resmi ağlar, medya, organize savunma grupları, okullar, vakıflar, özel ve kar amacı gütmeyen kurumlar, yasama organları, icra daireleri ve mahkemeleri kapsayan sistemler arası etkileşimleri barındıran bütünsel bir yaklaşıma dayanır. Bireysel olarak karar veya kurumları demokratikleştirmeye çalışmaktan ziyade hangi kurumların birbiriyle etkileşimi

sonucunda müzakereci demokrasi kapasitesinin arttığına odaklanır. Ancak sistem yaklaşımı da mikro ve makro kurumların her zaman birbirini besleyen ve bütünleyen söylemsel tartışmaların olmayacağını gözden kaçırmaktadır. Bu nedenle, müzakereci demokrasinin normatif çekirdeğiyle ilişkisini korumakla birlikte daha geniş söylemsel alanları kapsayan bir yaklaşım olarak “entegre/bütünleşik kamusal müzakere” kavramı dikkati çeker. Sivil toplumla uyumlu bir biçimde entegre/bütünleşik müzakereci sistem (Hendriks, 2006: 499), eleştirel ve kamusal düşüncüyü teşvik eden iletişimsel uygulamaların yer aldığı bir dizi alanı kapsar. Habermas’ın gayri resmi kamusal alanda fikir oluşumu ile resmi temsili kurumlarda irade oluşumu arasında ayırım yaparak (two track model), iki faaliyet alanı arasındaki aktarım mekanizmalarını vurguladığı modelden farklı bir biçimde Hendriks’in entegre/bütünleşik sistemi; müzakereyi, söylemsel alanlara atfeder. Makro yapıdaki yurttaş grupların mikro ölçekli siyasi sistemle bütünleşmesiyle kamusal alan, gayri resmi ağları, toplumsal hareketleri, medyayı ve internet faaliyetlerinden oluşan farklı alanları kapsayan karma söylemsel alanlar oluşturabilir.

Diğer taraftan, müzakere ortamının oluşması erken demokrasi kuramlarına dayandırılrsa da aslında çok yakın tarihte özgür ve anlık iletişim süreçlerinin gevşek dokuda ve yatay ekseninde örgütlendiği, tekilden ziyade çoğul görüşü önemseyen ve bunu yayan ortamları yani ağ toplumuna geçişle olmuştur (Benhabib, 1999: 111). İnternetle birlikte toplumların “ağ bağlantılı halklar”a dönüştüğü ve bu halkın, kültürel ahmaklar olmaktan çıkarak temsilcilere direnebilen, kendi müzakere ortamını ve müdahalelerini yaratabilen, çoğulcu ve içsel olarak farklılaşmış kolektif bir birlik olduğu ileri sürülebilir (Artieri, 2012: 450; Habermas, 1992: 438). Bu yetisiyle halk, tıpkı yazar gibi boş levhaları kendi fikirleriyle doldurarak kamusal iletişim ve müzakere karakterinin değişmesine yol açmıştır (Habermas, 2023: 37).

Müzakereci demokrasinin oluşmasına zemin hazırlayan bu ortamlar karma söylemsel alanlar olarak değerlendirilebilir. Vatandaşlar arkadaşları, aileleri veya yabancı kişilerle coğrafi sınırlamalardan uzak bir şekilde bir araya gelerek özel ilişkiler ağı oluşturmanın yanı sıra politik bir meseleye yönelik görüşlerini belirterek kamusal ilişkiler ağına dahil olabilmektedir. Vatandaşların kamusal meselelere ilişkin konuşmalarının farklı yollarını “söylemsel katılım” olarak adlandıran Jacobs ve

arkadaşları (2009: 3), bu siyasal katılım biçimlerinin örgütsel altyapısı, normatif değerleri, uygulamaları, kolektif kaynaklarının farklılaşmasıyla ortaya çıkan şeyi “söylemsel sermaye” olarak nitelendirmektedir. Dijital teknolojiler bağlamında düşünüldüğünde bireylerin kendini veya toplumu ilgilendiren herhangi bir meseleye katılımı veya bir ileti göndermesi de söylemsel sermaye olarak görülebilir. Bireylerin kendi çıkarlarını dışarıda bırakarak kolektif amaçlar uğruna yerel boyutta yapmış olduğu tartışmalar, direnişler veya müzakereler ulus ötesi bir ağ uzamında küresel müzakereye ve direnişe dönüşerek “çokluk” a ulaşır ve küresel söylemsel sermayeyi üretir. Bu noktada küresel müzakereyi; dijital teknolojilerle birlikte azdan aza iletişimin, direnişin, aktivist eylemlerin ve tartışmanın uluslararası agoralarda çoktan çoğa dönüştüğü bir bağlam” olarak ifade edebiliriz.

Müzakereci demokrasi çerçevesinde oluşturulan çalışma, Habermas'ın kamusal alanına atıfta bulunmakla birlikte teorinin sonraki versiyonlarında (1996) tek bir homojen kitleyi kastetmemektedir. Tek bir birleşik kamusal alanı tanımlamaktan ziyade onu “bireylerin görüş ve fikirlerini iletmek için bir ağ” olarak tanımlamaya doğru hareket ederek, örtüşen ulusal ve uluslararası kültürel ve alt kültürel alanları dâhil etmektedir (Habermas 1996: 360). Diğer bir ifadeyle dijital teknolojiler, müzakereci demokrasiye yönelik kuşak ayrımından hareketle; gayri resmi makro tartışma, mikro resmi arenalar ve karma mini kamuların dahil olduğu pek çok söylemsel alana ev sahipliği yapan entegre/bütünleşik müzakere modelin sağlayıcısı olarak ele alınmıştır.

Alanyazında dijital teknoloji ve müzakereci demokrasi bağlamında çevrimiçi müzakere, dijital demokrasi, müzakereci oylama, e-demokrasi ve e-imza gibi vatandaş karar alım süreçlerine dahil eden kavramlara olan ilgi giderek artmaktadır. Yönetilenlerle ilgili karmaşık sorunların çözümünde dijital platformlar aracılığıyla vatandaşların karar alma süreçlerine daha fazla dahil olması gerektiğini savunan Davies and Procter (2020), çevrimiçi platformların başarısını bilginin birlikte üretilmesine ve kolektif zekanın ortaya çıkmasına olanak tanıyan müzakereci bir demokrasi biçimini dayandırmıştır. Birleşik Krallık Hükümeti'nin e-demokrasi politikasını değerlendiren Moss and Coleman (2013), siyasi karar alım sürecinde çevrimiçi müzakereci öneminde dikkat çekmiştir. Alan yazından bir diğer çalışma ise

Aragon ve ark.'nın (2024) Barselona Kent Konseyi'nde hayata geçirilen Decidim Barselona platformudur. İnceleme sonucunda platformun, yaşadıkları şehre ilişkin alınacak kararlarda olumlu veya olumsuz yorumlar belirterek çevrimiçi müzakereye dayalı karar vermeyi teşvik ettiğini ileri sürmüşlerdir. Kavramlara ilişkin Türkiye'deki örneklerle yapmış olduğu literatür çalışmasında Yel (2023), çevrimiçi demokratik katılım süreçlerinin gündelik ve siyasal yaşamda kendine genişleyen bir yer açarak yoluna devam ettiğini ifade etmiştir.

1. Teorik Çerçeve

Müzakereci demokrasinin geleceğine ilişkin temel tartışmalardan biri internetin müzakereci demokrasiye etkisi üzerinedir. İnternet üzerindeki platformların müzakereci demokrasiye dayalı vatandaş katılımını diğer bir ifadeyle tabandan katılımı güçlendirdiği ve teşvik ettiği yönünde olumlayıcı görüşler mevcuttur. Müzakereci demokrasi bağlamında internet (Dahlberg, 2007: 48), resmi karar vericilerin sorumlu tutulabileceği rasyonel bir kamuoyu oluşumuna yol açan vatandaş müzakerelerinin genişletilmesi için bir araç olarak değerlendirilmektedir.

Gimmler (2001), internetin müzakereci demokrasinin ön koşullarını taşıdığına yönelik değerlendirmesinde, ilk olarak; söylem pratiği için esas olan eşitlik ve kısıtlanmamışlığa dikkat çeker. İkinci olarak, bireylere sağladığı etkileşim fırsatı, müzakereci pratiğin bir diğer ön koşulunu karşılamaktadır. Müzakereci demokraside fikirlerin tartışılabilmesi için gerekli olan etkileşimi teşvik eden bir araç olarak internetin bu sürece olumlu ve doğrudan bir katkısı vardır (Gimmler, 2001).

Kavramın internet veya dijital teknolojilerde uygulanışına yönelik akla gelen isimlerden Hacker ve Van Dijk'ın "What is Digital Democracy? (2001: 1)" adlı çalışmalarında dijital ortamlardaki müzakereci demokrasiyi; herhangi bir şekilde zaman, mekân ve diğer kısıtlamalara maruz kalmadan geleneksel siyasi pratikleri bilgi iletişim teknolojileri ve bilgisayar dolayimli araçlar aracılığıyla ağ mekanizmalarına taşıyarak demokratikleşmenin sağlanması" olarak tanımlamışlardır. Demokrasi modellerine yönelik bir diğer tanımlama Christian Fuchs (2008: 225) tarafından yapılarak dijital demokrasi yaklaşımlarıyla eşlenmiştir. Bunlardan ilki dijital temsili demokrasi, temsili demokrasiye; ikincisi doğrudan dijital demokrasi, vatandaşların

elektronik oylama yoluyla kamusal karar alma sürecine aktif olarak katılmalarına (Nguyen ve Alexander'den akt.Roblek, 2022: 4); son olarak üçüncüsü, tabandan gelen dijital demokrasi veya e-katılım kavramı, sivil toplum ile vatandaşlar arasındaki iletişime karşılık gelmektedir (Fuchs, 2008: 237). Bir başka çalışma ise, Fishkin (2009: 26)'in siyasi eşitlik ve müzakere kavramlarını birleştirmeye yönelik Müzakereci Yoklama® sistemini, dijital ortamlara aktarmasıdır. Müzakereci Yoklama sistemi, rastgele örneklem yoluyla seçilen yurttaşların, kamu politikaları hakkında bilgi sağlama, onlara aynı zamanda farklı görüşlere sahip kişilerle bilgileri tartışma ve tercihlerinde yaşanan değişimleri ölçmeyi sağlamaktadır. Dijital ortamların siyasal eşitlik ve müzakereci demokrasi kavramlarına hizmet edip etmediğine yönelik Müzakereci Yoklama®'nın uygulandığı, 2002 yılında Amerika dış politikasına yöneliktir. Araştırma sonucunda yüz yüze gerçekleştirilen anketlerin, çevrimiçi ortamdaki anket sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği görülmüştür. (Fishkin vd., 2000: 659).

Dünya çapında vatandaşları birbirine bağlayan ve milyonlarca veya milyarlarca insanın siyasi olarak etkileşime girmesini sağlayan “makro-kamusal alanlar” olarak ifade ettiği dijital ortamlarda yapılan siyasi müzakereler, bireylere daha geniş bir görüş ve tartışma yelpazesi sunar. Buna ek olarak, bireylere fikirlerini farklı kişilere ifade etme fırsatı verir (Keane, 2000). Dijital ortamlarda yapılan müzakereler, yüz yüze yapılan müzakerelerle kıyaslandığında; psikolojik riskleri barındırmamakta, izleyicilere fikirlerini ifade edebildiği “konuşma kürsüsü (soapbox)”² sağlamaktadır (Stromer-Galley, 2002: 27). Dolayısıyla bireyler, statü-sosyal konumun olumsuz koşullarından uzak, öznenin değil güçlü gerekçelerle desteklenmiş söylemin önemli olduğu bir yapı içerisinde olur.

Demokrasi, müzakere ve katılım kavramlarının internetle arasındaki ilişkiyi analiz eden Douglas'a göre, yeni iletişim teknolojilerinin ana akım medya ve siyaset alanından dışlanmış kişilerin düşüncelerini yayma, karşıt fikirdeki grupların girilmesine izin verilmeyen tartışmalara katılımına sağladığı ifade etmiş olup, dijital demokrasinin katılımcı müzakereci demokrasiyi olumlu etkilediğini vurgulamıştır

² Genellikle politik bir konu hakkında doğaçlama bir konuşma yapmak için üzerinde durulan yükseltilmiş bir platformdur.

ÇIKIN, Mürüvvet ve IŞIK, Gülcan (2024). Entegre/Bütünleşik Müzakereci Sistemin, Müzakereci Demokrasinin İletişimsel İlkeleri Açısından Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (3), 1177-1200.

(akt. Özbek, 2004: 715-737) İnternet ve demokrasi arasındaki olumsuz yorumlara katılan Völker da (2019: 80) kitlesel katılım, siyasi eşitlik ve müzakereyi birleştiren çevrimiçi platformlarda geniş ölçekli müzakerelerin gerçekleştiğini ifade etmiştir.

2. Çalışmanın Metodolojisi

2.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Çalışmada, dijital teknolojilerle dönüşüme uğrayan kamusal alanların ve beraberinde entegre/bütünleşik müzakereci sistemin normatif koşullarının, müzakereci demokrasinin iletişimsel ilkeleri açısından nasıl bir görünüm arz ettiğinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu durumun somut verilerle ortaya konulmasını amaçlayan çalışmada; küresel bir müzakere platformu olan change.org 'da Nadera Alsukkar tarafından başlatılan "Kudüs Filistin'in Başkentidir ve Öyle Kalmalı" başlıklı imza kampanyasının müzakereci ilkeleri yansıtması bakımından demokratik potansiyeli incelenecektir. Çalışma, gerek iletişim alanındaki sosyolojik ve toplumsal konuları ele alan çalışmalara gerekse dijital iletişim teknolojileri bağlamında yaşanan dönüşümlere ve gerekse de alan yazına bir anlamda katacağı yeni kavramlarla önem taşımaktadır. Ulusal alan yazında "küresel müzakere" kavramına rastlanmadığı için bu eksiklikten yola çıkılarak konuyla ilgili literatüre yeni bir kavram kazandırmak çalışmanın önemini oluşturmaktadır.

2.2. Çalışmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Çalışmanın kapsamını "Change.org" sitesinde "Kudüs Filistin'in Başkentidir ve Öyle Kalmalı" başlıklı kampanyasına katılan ve imzalama sebeplerini belirten kişilerin yorumları oluşturmaktadır. Trump'ın 06 Aralık 2017 tarihinde Kudüs'ü İsrail'in başkenti ilan ettiği açıklama³ ile kampanya başlamıştır. Çalışma kapsamında ele alınacak veriler kampanyanın devam ettiği zaman dilimi ile sınırlandırılmıştır. Ancak ilk dört yılda imzalama sebeplerinin yoğunluk göstermesi dikkate alınarak içerikler de bu tarih aralığında belirlenmiştir.

³ İlan belgesini imzalayarak şu açıklamayı yapmıştır: "Aynı formülü hiç değiştirmeden tekrarlamamın farklı ya da daha iyi bir sonuç doğuracağını düşünmek delilik olur. Bu sebeple Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanımanın zamanının geldiğine karar verdim. Benden önceki başkanlar bunu bir seçim vaadi olarak görse de bu kararı gerçekleştirilmede başarısız oldular. Bugün ben bu kararı aldım. Şu andaki çizgimizin Amerika Birleşik Devletleri'nin çıkarlarını ve Filistin ile İsrail arasındaki barış sürecinin devamını en iyi şekilde koruduğu yargısına vardım." euronews.com)

2.3. Çalışmanın Araştırma Soruları

Belirtilen amaç doğrultusunda çalışmada geliştirilen araştırma soruları şunlardan oluşmaktadır:

1-Dijital teknolojilerle dönüşüme uğrayan kamusal alanlar ve beraberindeki entegre/bütünleşik müzakere ortamları, müzakereci demokrasinin iletişimsel ilkelerini desteklemekte midir?

2-Küresel kamusal alanın dijital platformu “change.org” da tartışmalar gerekçelendirme ilkesini desteklemekte midir?

3-Küresel kamusal alanın dijital platformu “change.org” da tartışmalar söylemsel eşitlik ilkesini desteklemekte midir?

4- Küresel kamusal alanın dijital platformu “change.org” da tartışmalar saygı ilkesini desteklemekte midir?

5- Küresel kamusal alanın dijital platformu “change.org” da tartışmalar evrensellik ilkesini desteklemekte midir?

2.4. Çalışmanın Yöntemi

Çalışma evrenini “Change.org” platformunda yer alan “Kudüs Filistinin Başkentidir ve Öyle Kalmalı” hareketine imza atan 1 milyon 538 bin 728 kişi ve imzalamaya sebeplerini belirten 400 bin kişi oluşturmaktadır. Bu gerekçelere ilişkin açıklamalar; Türkçe, İngilizce, Fransızca, İspanyolca ve Arapça dilleri kapsamında yapılacaktır. Amaçlı ve gerekçeli örnekleme seçilen bu dillerin tercihinde, en büyük etken niceliksel yoğunluktur. Buna göre, Türkçe; 3309, İngilizce; 3549, Fransızca; 264, İspanyolca; 255, Arapça; 89’dur. Aynı zamanda bu diller, kesin bir ölçüt olmamakla birlikte Kudüs’ün dünyadaki üç büyük inanç (Hristiyanlık, Yahudilik ve İslamiyet) için kutsallığını da kısmen temsil etmektedir. Bu noktada, çalışma hem niceliksel hem de niteliksel özellik taşıyan betimleyici bir araştırmadır. Katılımcıların belirttiği gerekçelere change.org üzerinden erişilerek elde edilen veriler, bilgisayar destekli nitel veri analizi programı MAXQDA 22 ile çözümlenmiştir. Çalışmanın araştırma deseni nitel analizi içermekle birlikte durum çalışması olarak tasarlanmıştır. Bir yöntem olarak durum çalışması, bir olguyu bir bağlam içinde araştıran ampirik sorgulamanın geçerli bir araştırma stratejisine hizmet eder. Bulguları, soruşturma konusunun davranışını açıklamaya çalışan hem nitel hem de nicel veri analizini içerebilir (Yin, 2003: 1). İncelenen durum ise change.org üzerinde başlatılan “Kudüs Filistin’in Başkentidir ve Öyle Kalmalı” kampanyasıdır. Kampanya kapsamında,

katılımcıların imzalama gerekçeleri ise analizin yazılı verilerini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, çalışmada nitel araştırma veri toplama tekniklerinden doküman (metin) analizi kullanılmıştır. Doküman analizi sürecini Altheide (2000: 291); bir dizi ögeyi gözden geçirerek ilgili terimlerin ve konuların tanımlanmasını ve belgelerin elektronik bilgi tabanlarından teorik olarak örneklenmesini yani kodlanmasını ve daha sistematik analiz için bir protokolün geliştirilmesini ve ardından temaları, çerçeveleri ve söylemi açıklığa kavuşturmak için sürekli karşılaştırma olarak sınıflandırmıştır.

Habermas'ın müzakereci demokrasinin temeli olarak nitelendirdiği Söylem Etiği yaklaşımlarından hareketle Steenbergen ve ark. (2003: 28)'nin oluşturduğu çevrim içi ortamlarda şekillenen ilkeler çalışmanın ana temalarını oluşturmaktadır. Bu yaklaşıma göre, müzakere ortamında konuşmacıların hepsi aynı ölçüde katılım hakkına sahip olmalı (söylemsel eşitlik)'dir. Tartışmaya katılan kişilerin, diğerlerinin de kabul edebileceği akılcılık ölçütünde rasyonel argümanlar (gerekçelendirme) üretebildiği bu süreç, nezaket (saygı) kurallarına uygun olmalıdır. Son olarak isteyen herkesin tartışma ortamına katılabildiği evrensellik ilkesini barındırmalıdır. Buna göre "Gerekçelendirme", "Saygı" (Steenbergen ve ark., 2003) "Söylemsel Eşitlik" (Cohen, 1997), ve "Evrensellik (Bohman, 1996)" şeklinde 4 ana tema belirlenmiştir. Temaların kodlamalarına ilişkin detaylı açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

Gerekçelendirme (justification): Müzakereci demokrasi modelin temelini oluşturan gerekçelendirme ilkesi, başkalarının haklı nedenlerle kabul edebilecekleri düşünceler kapsamında kurumları ve programları savunmayı ve eleştirmeyi amaçlar. Katılımcılar gerekçe sunarken, diğerlerinin alternatif bağlamları olduğunu kabul ederek uzlaşmaya götürecek çekici nedenler bulmalıdır (Cohen, 1999: 148). Gerekçelendirme ilkesi; üç aşamalı olarak değerlendirilmiştir. İlk aşamada, savlar ileri sürülürken gerekçelendirme yapılıp yapılmadığına, ikinci aşamada gerekçelendirmelerin içeriğine bakılmıştır. Bu aşamalarda Steenbergen ve ark. (2003: 28)'nin savların niteliğini ölçmeye yönelik yapmış oldukları Söylem Kalite İndeksi (DOI) çalışmasından faydalanılmıştır. Steenbergen ve ark.'a göre, savın yapılması/yapılmaması gerektiğini söyler ancak gerekçe göstermezse, gerekçe yok (0); savın yapılması/yapılmaması gerektiğini belirtir ancak neden bağlantısı kurulmazsa, düşük gerekçe (1); savın yapılması/yapılmaması gerektiğini bir gerekçeyle

desteklerse, nitelikli gerekçe (2); savın yapılması/yapılmaması gerektiğini en az iki gerekçeyle desteklerse, sofistike gerekçe (3) olarak kodlaması gerekmektedir. Eğer ileti/yorum içerisinde gerekçe varsa ikinci aşamada, bu gerekçelerin belli bir grubun çıkarlarını mı yoksa kamunun çıkarlarını mı hedeflediğini belirlemeye yönelik içerik kodlaması yapılır. Gerekçelendirme içeriklerinin kodlamasında Steenbergen ve ark. (2003: 29)'nın sınıflandırması kullanılmıştır. Buna göre; bir veya daha fazla grubun çıkarına yönelik gerekçeler, grup çıkarına yönelik (0); grup çıkarına veya kamu yararına yönelik açık ifadelerin bulunmadığı savlar, nötr söylem (1); ortak iyinin kamu yararına yönelik açıkça ifadesinin bulunduğu savlar, kamu yararı için fayda (2a); ortak iyinin en az avantajlı grup açısından açıkça ifadesi, farklılık ilkesince ortak fayda (2b) olarak kodlanır. Son olarak müzakereye katılan kişilerin gerekçelerinin hangi konularda yoğunluk gösterdiğini anlayabilmek için nitelikli ve sofistike gerekçeler yapılan ön analiz sonucunda “din, düşman, siyasi, uluslararası hukuk, barış ve kardeşlik” temaları oluşturularak incelenmeye tabi tutulmuştur.

Söylemsel eşitlik (discursive equality): Bu ilkeye göre müzakereler kapsayıcı ve halka açıktır. Prensip olarak hiç kimse dışlanamaz; kararlardan etkilenmesi muhtemel olanların hepsinin katılma şansı eşittir. Söylem etiğine göre, müzakere sürecinde herkes “sorun gündeme getirme, çözüm önerme, teklif destekleme ve eleştiri yapma konusunda eşit şansa sahiptir (Habermas, 1996: 305). Söylemsel eşitlik ilkesi iki aşamalı olarak değerlendirilmiştir. İlk olarak söylemsel eşitlik ilkesinin içerik analizi tekniğiyle incelendiği çalışmalarda (Jensen, 2003; Schneider, 1997: 73; Graham; 2002, Stromer-Galley, 2007) katılımcının ileti miktarı ölçüt alınmıştır. Ancak katılımcının ileti miktarına göre eşitliğin ölçülmesi müzakere ortamlarında bazen konuyla ilgili kişilerin bilgi amaçlı konuşuyor olmalarını bazen de kendi çıkarlarına zıt olmayan konularda sessiz kalma durumlarını göz ardı ettiği gerekçesiyle eksiklikler barındırmaktadır. Bu nedenle tartışmaya insanların hâkim olup olmadığını veya katılımın kabaca eşit olup olmadığını belirlemek için insanların ne kadar konuştuğunu değerlendirilmek amacıyla katkı, düşünce başına düşen kelime sayısı olarak betimlenmiştir (Stromer-Galley, 2007: 11-15). Araştırmada söylemsel eşitlik ilkesinin değerlendirildiği düşünce başına düşen kelime sayısı Office-Excel programı kullanılarak hesaplanmıştır. Ancak bu aşamada, bazı katılımcıların kelime sayısı

yüksek iletiler oluşturduğu halde tartışmaya çok az katkıda bulunduğu, bazı katılımcıların ise düşük kelime sayısından oluşturduğu iletilerde müzakereyi ilerletmeye gerçekten yardımcı olacak eleştirel iç görüşler sunabildiği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle, belki de konuşma sıklığını, süresini veya sözcükleri saymak yerine, katılımcıların ne konuştuğunu değerlendirmek daha doğru olacaktır (Stromer-Galley, 2001: 11). Bu aşama, Cohen (1997: 74)'in ideal müzakereci süreçlerde söylemsel eşitliğin göstergeleri; sorun gündeme getirme, çözüm önerme, teklif destekleme ve eleştiri yapma ilkeleri içerik analiziyle çözümlenmiştir.

Saygı ilkesi: Müzakerenin devam edebilmesi ve kaliteli olarak nitelendirilebilmesi için nezaket ve saygı ilkesi oldukça önemlidir. Tartışmaya katılanların yalnızca çevrim içi forumlarda bulunanları değil aynı zamanda sorundan etkilenebilecek herkesi dikkate aldığı duyarlı davranışları içerir (Dahlberg, 2004: 19). Diğerinin konumunu yansıtmak ve özetlemek, ifadelerin açıklığa kavuşturulmasını talep etmek, herkesin duyulma hakkını kabul etmek ve korumak ve öne sürmek gibi diğerini anlamaya yönelik açık girişimlerin olduğu yerlerde saygı ilkesinden bahsedebiliriz (Baek vd., 2011: 367). Bununla birlikte müzakere ortamlarına karşılık vermeme, dogmatik rant, küfürlü gönderiler, bağırma, spam veya çok sayıda gönderi gibi saygısızlık türleri de yer almaktadır (Dahlberg, 2004: 33). Tartışmacı ortamlarda demokrasinin kolektif eleneklerine karşı bir sorun olarak gördüğü saygısızlığı Papacharissi (2004: 267), “demokrasiyi tehdit eden, insanların kişisel özgürlüklerini engelleyen ve toplumsal grupları klişeleştiren bir dizi davranış” olarak tanımlamaktadır.

Saygı ilkesi, Steenbergen vd. (2003)'nin Söylem Kalite İndeksi (DOI-Discourse Quality İndeks)'ndeki saygı kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu kategorilere göre, gruba, konuşmacıya ya da karşı söyleme yönelik yalnızca olumsuz ifadeler barındırıyorsa, saygı yok (0); açıkça olumsuz ifadeler olmadığı gibi olumlu ifadeler de yoksa örtülü saygı (1); olumsuz ifadelerin varlığını bakılmaksızın gruplar hakkında en az bir olumlu ifade varsa, açık saygı (2) olarak kodlanmıştır. Müzakere ortamında saygı ilkesinin varlığı, saygısızlık alt kodlamaların türlerine göre ayrımının yapılması gerekliliğini doğurmuştur. Bu doğrultuda araştırma kapsamında, imzalama gerekçelerinin saygısızlık türlerinden hangilerini barındırdığını değerlendirebilmek

adına Dahlberg (2004), Jamieson (1997), Jamieson ve Folk (1998) ve Papacharissi (2004: 274)'nin nezaketsizlik maddelerine başvurulmuştur. Bu doğrultuda saygısızlık alt kategorisinde; küfür ve hakaret, lakap (ör. tuhaf, hain, kaçık), iftiralar (ör. pervasız, irrasyonel, Amerikalı olmayan), abartma (ör. çirkin, iğrenç), işbirliği yapılmadığını gösteren kelimeler, aşağılayıcı konuşma, iğneleme/bağırma (büyük harflerle yazma), slogan ve stereotip maddeleri yer almaktadır. Saygı türleri ise, Haidt, Graham ve Joseph (2009)'in "Ahlaki Temel Teorisi" (Moral Foundation Theory) olarak belirlediği ilkelerin Kim vd. (2022) tarafından çevrim içi ortamlara uyarlanmasından esinlenilmiştir. Bu doğrultuda, çevrim içi müzakere ortamı olarak değerlendirdiğimiz change.org üzerinde kampanyaya katılanların "açık saygı" alt kodunun türleri oluşturulurken "Ahlaki Temel Teorisi"ndeki "care/harm, fairness/cheating, loyalty/betrayal, authority/subversion" şeklindeki ahlaki ilkeler, içerikler dahilinde incelenerek araştırmada "zarar/bakım, adalet/karşılıklılık, grup içi/sadakat ve yetki/saygı" şeklinde yeniden kodlanmıştır. Bu doğrultuda "açık saygı" kategorisinde belirlenen saygı ilkeleri şu şekildedir: Zarar/bakım: önemseme ve merhamet erdemleri de dahil olmak üzere, başkalarının acı çekmesiyle ilgili temel kaygılar. Adalet/karşılıklılık: haksız muamele, eşitsizlik ve daha soyut adalet kavramlarıyla ilgili endişeler. Grup içi/sadakat: sadakat, fedakarlık ve ihanete karşı uyanık olma gibi grup üyeliği yükümlülükleriyle ilgili endişeler. Yetki/saygı: toplumsal düzen ve hiyerarşik ilişkilerin zorunlulukları ile ilgili kaygılar.

Evrensellik: Bir anlayış düzleminde gerçekleşen ve müzakere sürecine katılan tarafların (karardan etkilenenlerin) evrensel değerlere ve temel etik ilkelere dayalı bir yaklaşım sergilemesini ifade eder. Genellikle kültürel, sosyal ya da bireysel farklılıklardan bağımsız olarak genel kabul gören adalet, dürüstlük, karşılıklı saygı, eşitlik ve şeffaflık gibi değerler bu ilke ekseninde yürütülen müzakerenin merkezinde yer alır.

2.5. Bulguların Değerlendirilmesi

Araştırma kapsamında 1 milyon 538 bin 728 kişinin imzaladığı kampanya, 400 bin kişi tarafından gerekçelendirilmiş olup, 7466 gerekçe incelemeye tabi tutulmuştur. *Gerekçelendirme ilkesi* altında kodlamalara bakıldığında; 933'ünün bir gerekçe (nitelikli) ve 43'ünün en az iki gerekçeyi (s sofistike gerekçe) barındırdığı görülmüştür.

Geriye kalan 6491 gerekçe ise konuşmacıların herhangi bir neden belirtmeden veya rasyonel bağlantı kurmadan oluşturduğu içerikleri yansıtmaktadır. Buna göre, araştırmada seçilen örneklemin yapısı, gerekçelendirme davranışına uygun olmasına rağmen katılımcıların iddialarını destekleyecek savlara yeterince önem vermediği görülmüştür. Katılımcıların gerekçeleri doğrultusunda belirlenen nitelikli ve sofistike gerekçelerin hangi konular etrafında yoğunlaştığına yönelik oluşturulan tematik analizde nitelikli gerekçenin; din sözcüğü, Kudüs’ün temsil ettiği manevi değerler (ilk kible, kutsal toprak, Mescid-i Aksa, Beytül-Makdis) veya Müslümanlık, Hristiyanlık, Yahudilik gibi dini grup aidiyetine yönelik söylemler (Hz. Muhammed, İsa, Musevilik) içeren “din”, sofistike gerekçenin ise devletlerin uyguladığı yanlış politikalara yönelik eleştiriler içeren “siyasi” temasında en fazla içeriği yansıttığı görülmektedir. Buna karşın hem nitelikli hem de sofistike gerekçe de diğer temalara oranla en az kodlama “kardeşlik” ifadelerini barındıran söylemlerde yapılmıştır.

Tablo 1: Gerekçelendirme ilkesi kod matris tarayıcısı

Kod Sistemi	Arapça	Fransızca	İngilizce	İspanyolca	Türkçe	TOPLAM
GEREKÇELENDIRME						0
GEREKÇE DÜZEYİ						0
Sofistike Gerekçe (3)	1	2	26	1	13	43
Temalar						0
Düşman			7		5	12
Din		2	5		11	18
Siyasi	1	2	15		8	26
Uluslararası Hukuk	1	1	13	1	2	18
Barış		1	10	1	2	14
Kardeşlik			3		1	4
Nitelikli Gerekçe (2)	7	23	397	29	477	933
Temalar						0
Kardeşlik		2	33	2	9	46
Barış		4	64	3	21	92
Uluslararası Hukuk		3	37	5	14	59
Siyasi	1	3	107	3	47	161
Düşman	2	7	98	14	93	214
Din	4	4	58	2	292	360
Düşük Gerekçe (1)	5	25	319	29	224	602
Gerekçe Yok (0)	13	19	308	2	56	398
GEREKÇE İÇERİĞİ						0
Ortak İyilik İçin Farklılık (2b)	2	10	180	21	116	329
Kamu Yararı İçin, Fayda (2a)	1	11	185	7	98	302
Nötr Söylem (1)	1		7		15	23
Grup Çıkarlarına Yönelik (0)	5	2	14		255	276
Σ TOPLAM	44	121	1886	120	1759	3930

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, İspanyolca ve Fransızca belgede; nitelikli gerekçe “düşman” temasında yoğunluk gösterirken; sofistike gerekçe sırasıyla; “uluslararası hukuk ve “barış”, “din ve siyasi” temalarında kodlanmıştır. Arapça belge ise nitelikli gerekçede din, sofistike gerekçede “siyasi ve uluslararası hukuk” temalarında yoğunlaşmaktadır. Bunlardan farklı olarak Türkçe ve İngilizce belgede

hem nitelikli hem de sofistike gerekçenin aynı temalarda kodlandığı dikkat çekmektedir. Buna göre Türkçe belgede, her iki gerekçede de “din” teması içeriklerde vurgulanan noktayken, İngilizce belgede; “siyasi” içerikli söylemler öne çıkmıştır. Buradan hareketle, sofistike gerekçenin en fazla siyasi temasında yoğunluk göstermesi; toplam 43 içeriğin 26’sının İngilizce belgeden oluşması ile açıklanabilir. Kodlanan 43 içeriğin üçte ikisini siyasi içerikli söylemler oluşturmuştur. Nitelikli gerekçenin “din” temasında yoğunlaşması da bu gerekçelerin yarısından fazlasının (477) Türkçe belgeden oluşmasından kaynaklıdır. 477 gerekçenin 292’si dini söylemleri içeren ifadeler barındırmaktadır.

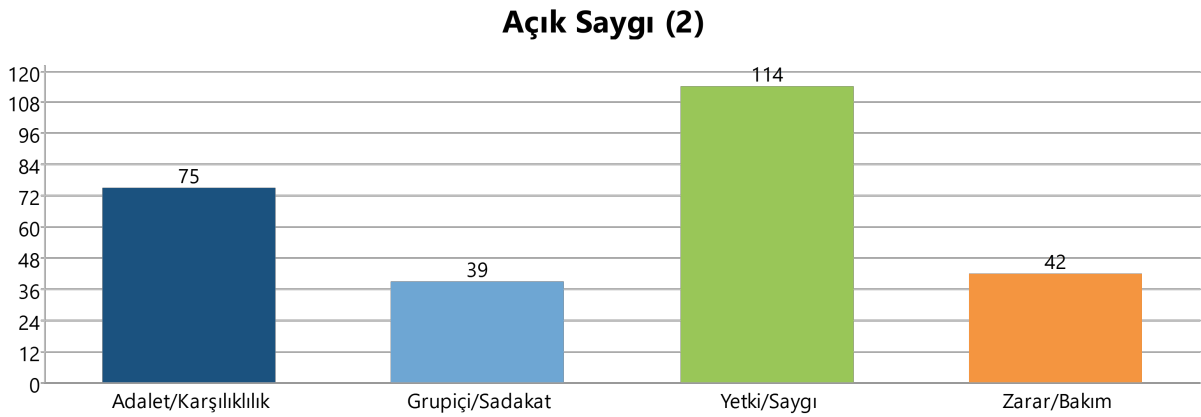
Araştırmada gerekçelerin içerikleri de tartışmanın niteliğini belirleyen önemli bir ölçüttür. Tartışmaya katılanların iddialarını herkes tarafından makul görülebilecek rasyonel bir temele dayandırılması, geçerliliği de beraberinde getirecektir. Araştırmada nitelikli ve sofistike gerekçeler üzerinden yapılan değerlendirmede, en az avantajlı konumda olan kişilerin çıkarlarını savunan “farklılık ilkesince ortak fayda” kategorisinin en yoğun içeriğe sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların öznel farklılıklarını bir kenara bırakarak tartışma sürecine dâhil olmasına yönelik bu kategorinin varlığı, müzakerenin niteliğini olumlu etkilemiştir. Ancak belge bazlı bakıldığında, Türkçe ve Arapça belgede; grup çıkarına yönelik ifadelerin yoğunluğu dikkat çekerken, İngilizce ve Fransızca belgede; farklılık ilkesince ortak fayda ve kamu yararı için fayda alt kodlarındaki yakınlık göze çarpmaktadır. İspanyolca belgede ise farklılık ilkesince ortak fayda oldukça fazla kodlanmıştır. Buraya kadar anlatılan bulgulardan hareketle, kodlamaların en fazla yapıldığı Türkçe ve İngilizce belgeler dikkate alındığında; Türkçe gerekçelerin grup çıkarına yönelik ve çoğunlukla “din” temasında kodlandığı görülmektedir. Bu durum, kampanyaya katılanların etnisite ve dini grup aidiyeti temelinde gerekçelerini oluşturması ile açıklanabilir. İngilizce belgede bölgede yaşayan kişilerin çıkarlarının veya karardan etkilenebilecek herkesin ortak faydasını hedefleyen içeriklerin oluşturulması ise İngilizcenin evrensel bir dil olması nedeniyle farklı ülkelerden kişilerinde kampanyaya İngilizce olarak gerekçe belirtmesiyle açıklanabilir. Kampanyaya İngilizce gerekçe bildirenlerin, farklı dil, etnik köken ve coğrafyadan katıldığı göz önüne alındığında, genellikle herkesin çıkarını hedefleyen söylemlerde anlamlı olacaktır.

Söylemsel eşitlik ilkesi: Janssen ve Kies (2005:40)'in belirttiği gibi, "her katılımcının herhangi bir iddiayı öne sürmek ve sorgulamak ve tutumları, arzuları ve ihtiyaçları ifade etmek için eşit fırsatlara sahip olması" gereklidir. Söylemsel eşitlik ilkesini tanımlayan bu ifadeler ışığında, katılımcıların müzakereye katkısını belirlemek amacıyla, düşünce başına düşen kelime sayısı (Stromer-Galley, 2007:11-15) Office-Excel programı kullanılarak hesaplanmıştır. Buna göre, katılımcıların çoğunun gerekçelerini oluştururken az sayıda kelime kullandığı görülmüştür. Kampanyaya katılanların gerekçelerinde 20 ve altında sözcük grubundan oluşan "kampanya başlığını tekrar eden veya birbiri arasında anlamlı ilişki olmayan" ifadeleri tercih etmesi durumu açıklamaktadır. Diğer taraftan daha fazla kelime sayısını içeren gerekçelerin (20 ve üzeri) "farklılık ilkesince ortak fayda" ve "kamu yararı için fayda" ifadelerinde oluşturulduğu dikkate alındığında, bu katılımcıların çevrim içi forumlarda daha aktif olduğu veya konuya ilişkin bilgi düzeyi ve farkındalıklarının yüksek olduğu sonucuna varılabilir. Nitekim, bu ifadelerin en az iki gerekçeden oluşan sofistike gerekçede yoğunlaşması da iddiamızı destekler biçimdedir. Müzakere sürecinde "vatandaşlar arasında bir tür açık eşitliğin" olması gerektiğini savunan Cohen (1997:69), açık eşitlikle, katılımcıların rahatsız oldukları sorunu gündeme getirme, eleştiride bulunma, çözüm önerme ve taraftar oldukları konuyu destekleme bakımından eşit söz hakkına sahip olmasını kastetmiştir. Vatandaşların rahatsız oldukları sorunu gündeme getirme, eleştiride bulunma, çözüm önerme ve taraftar oldukları konuyu destekleme bakımından eşit söz hakkına sahip olup/olmadığına yönelik analizlerde; kampanya başlığını tekrarlayan (teklif destekleme) ve rahatsızlık duyulan konuları gündeme taşıyan (sorun gündeme getirme) ifadelerin, diğerlerine oranla daha çok tercih edildiği görülmüştür. Bu durum, teklif destekleme ve sorun gündeme getirme kodlarına ilişkin içeriklerde belli bir bilgi birikimini ve iddiayı destekleyen argümanları gerekli kılmamamısıyla açıklanabilir.

Saygı ilkesi: Vatandaşlar, makul fikir alışverişlerinin ardından bir konu üzerinde temel olarak fikir ayrılığına düşseler de, aynı fikirde olmadıkları kişilerin ahlaki konularını hâlâ takdir edebilirler ve gelecekteki müzakerelerde onlarla işbirliği yapmaya devam edebilirler. Gutmann ve Thompson (1996)'ın saygı ilkesini tanımladığı bu ifadeler çerçevesinde tartışmalar değerlendirildiğinde, katılımcıların

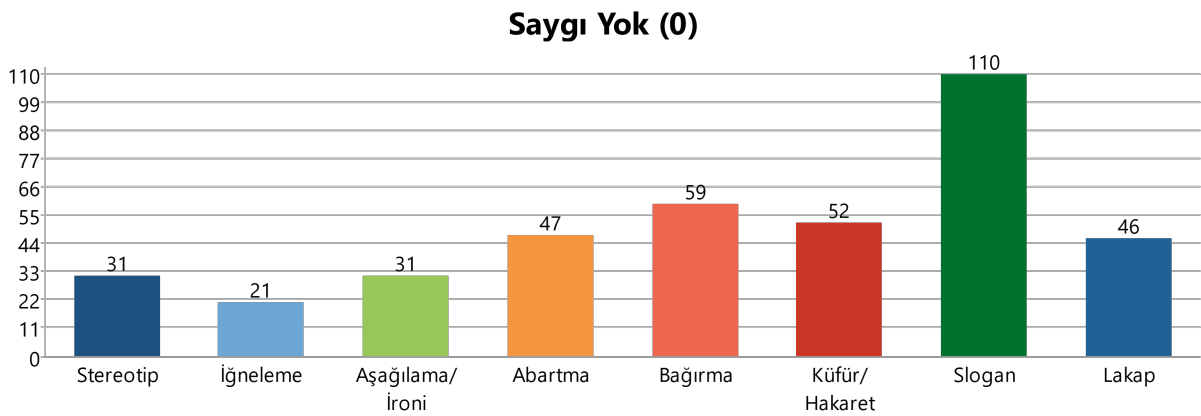
gerekçelerinde yüksek oranda açıkça ne olumlu ne de olumsuz ifadelere (örtülü saygı) yer verdiği görülmüştür. Diğer gerekçelere ilişkin açık saygı ifadelerinin ne ölçüde olduğunu ilişkin analize Şekil 1’de yer verilmiştir.

Şekil 1. Saygı Alt Kod İstatistiği

Katılımcıların birbirine veya muhataplara yönelik saygı ölçütünde oluşturduğu en yoğun ifade, toplumsal düzen ve hiyerarşik ilişkilerin zorunluluklarına yönelik kaygılara (yetki/saygı) ilişkindir. Bu durum, kampanyanın amacıyla doğru orantılı olarak farklı dillerden katılımcıların gerekçelerinde uluslararası alanda verilmiş kararlara uygun biçimde Kudüs topraklarının Filistin de kalması ve üç dinin kutsal mekânı olarak hizmet etmesi gerektiğini vurgulayan ifadeleriyle açıklanabilir.

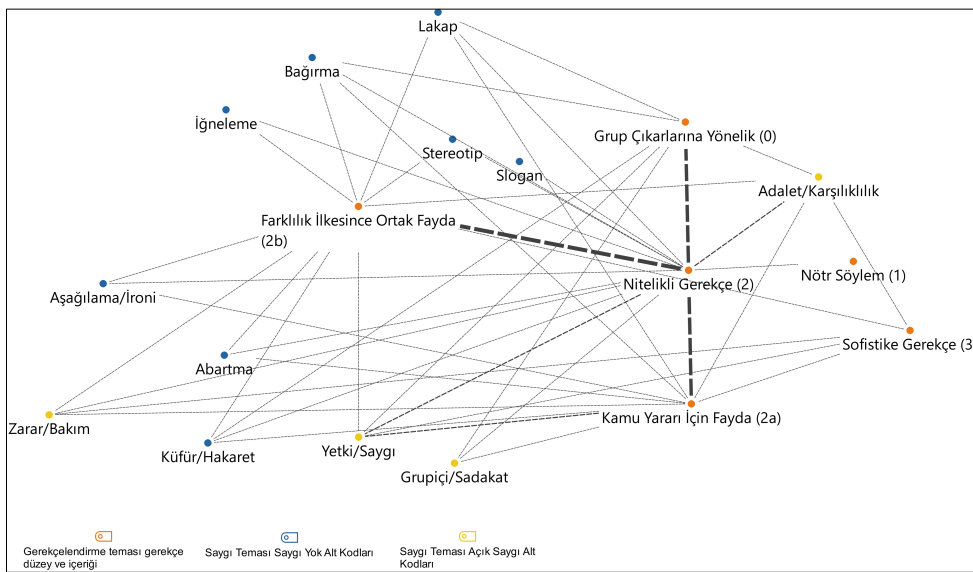
Şekil 2. Saygı Yok Alt Kodların İstatistiği

Kampanyadaki saygısızlık ifadeleri açık saygı ifadelerinden daha fazla yoğunluk göstermektedir. Belge bazlı yapılan incelemeler doğrultusunda, Arapça belgede 7 kez, Fransızca belgede 23 kez, İngilizce belgede 153 kez, İspanyolca

belgede 24 kez, Türkçe belgede 190 kez kodlandığı görülmektedir. En fazla kodlanan saygısızlık ifadeleri ise “slogan” (110) ve “bağırma” (59)dır. Slogan’ın, fikir ve duyguların tekrar edilmesi; bağırmanın ise büyük harf kullanımını içeren söylemlerden oluştuğu dikkate alındığında, bu saygısızlık ifadelerinin daha çok “teklif destekleme” başlığında yoğunlaştığı söylenebilir. Nitekim belge bazlı analiz ışığında Arapça, Fransızca, İspanyolca ve İngilizce olarak ifade edilen gerekçelerde daha çok kampanya başlığını yineleyen ifadelerden oluştuğu dikkat çekmektedir.

Şekil 3. Gerekçelendirme ve Saygı Alt-Kod Kesişimleri

Saygı ilkesinin gerekçelendirme ile kesişimsel ilişki analizinde; nitelikli gerekçenin, saygı alt kodlarından “yetki/saygı” ve gerekçe içeriği alt kodlarından “kamu yararı için fayda” alt koduyla birleşimsel etkileşimi öne çıkmaktadır. Katılımcıların toplumsal düzen ve hiyerarşik ilişkilerin zorunluluklarına ilişkin ifadelerinde kamu yararını gözettiği söylenebilir. Nitelikli gerekçenin slogan harici saygısızlık kodlarının tümüyle çift yönlü etkileşimde olduğu görülmektedir. Diğer taraftan sofistike gerekçenin saygısızlık ifadelerinden hiçbirleriyle; açık saygı ifadelerinden ise grupçı/sadakat alt koduyla etkileşimde olmadığı görülmüştür. Bu durum, en az iki gerekçenin bulunduğu sofistike gerekçelerde, tartışma ortamında karşı tarafı ikna ve uzlaşmayı çabalayan argümantasyonların varlığıyla açıklanabilir.

Şekil 4. Söylemsel Eşitlik ve Saygı Alt-Kod Kesişimleri

İngilizce, İspanyolca, Fransızca'nın Türkçe ve Arapça belgeden fazla olmasına rağmen kelime bulutunda "Müslümanların", "İslamın", "Kible", "Haremi" sözcüklerin fark edilir boyutta oluşudur. Bu durum ise Türkçe ve Arapça olarak yapılan gerekçelerin dini grup aidiyeti temelinde oluşturulması ile açıklanabilir.

SONUÇ

Dijital teknolojilerle birlikte kamusal alanda gerçekleşen müzakereci pratiklerde yaşanan mekân ve ölçek sınırlılıkları yerini zaman ve mekândan bağımsız, katılımcıların daha geniş bir ortamda bir araya gelebildiği bir döneme bırakmıştır. Bu durum kamusal alan, müzakereci demokrasi, toplumsal hareketler ve aktivizm açısından dijital teknolojilerle gerçekleşen tartışmacı pratiklerin potansiyeline yönelik soruları akla getirmiştir. Buradan hareketle, bu çalışmada, dijital teknolojilerle dönüşüme uğrayan kamusal alanların ve beraberinde entegre/bütünleşik müzakereci sistemin normatif koşullarının, müzakereci demokrasinin iletişimsel ilkeleri açısından nasıl bir görünüm arz ettiğinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Tartışma ortamında bireylerin kendi fikirlerini diğerlerine kabul ettirebilmesinin ve ortak bir paydada buluşabilmelerinin yolu, rasyonel argümantasyonlara dayalı gerekçelendirme ilkesinden geçmektedir. Gerekçelendirmenin çokluğu hem müzakerecinin niteliği hem de iddiaların geçerliliği açısından oldukça önemlidir. Araştırma örneğinde, 1 milyon 538 bin 728 kişinin imzaladığı kampanya, 400 bin kişi tarafından gerekçelendirilmiştir. Eşzamansız etkileşime sahip olan platform bazı çalışmalardaki gibi (Graham, 2010; Jensen, 2003; Kies ve Wojcik, 2010; Stromer-Galley, 2007) gerekçelendirme yoğunluğuyla dikkat çekmektedir. Nitekim bazı araştırmacılar (Yeong, 2021; Mannoyer-Smith ve Wojcik, 2010), mekâna dayalı yüz yüze iletişime benzer biçimde anıdalık sağlayan eş zamanlı iletişimde, eş zamansız oranla herhangi bir konuya ilişkin bilgi, fikir veya deneyim paylaşımının daha düşük seviyede olduğu sonucuna varmışlardır. Ancak eşzamansız iletişime dayalı olmasına rağmen katılımcıların imzalama sayısına oranla gerekçelendirme ilkesinin düzey ve içeriksel bakımdan az oluşu dikkat çekmektedir.

Söylemsel eşitlik ilkesi doğrultusunda katılımcıların kelime bazlı imzalama gerekçeleri incelendiğinde; az sayıda kelime kullandığı görülmüştür. Araştırma sonucunda meydana gelen bu eşitsizliğin, tamamen tartışmacıların katılım

davranışlarıyla ilgili olduğu söylenebilir. Müzakere ortamında kişilerin kendi görüşlerine diğerlerini ikna edebilmesinin yolunun kuvvetli bir argüman oluşturmasına dayandığı dikkate alındığında örneklemin bu ilkeyi tam olarak karşılayamadığı belirtilebilir.

Katılımcıların gerekçelerinde yüksek oranda örtülü saygıya yer verdiği görülmüştür. Diğer bir ifadeyle açıkça ne olumlu ne de olumsuz içereklere rastlanmıştır. Dolayısıyla change.org üzerinde gerçekleşen kampanyada saygı ilkesinin açıkça yansıdığını söylemek güçtür. Diğer yandan çevrim içi ortamların anonimliğe izin veren yapısının saygı ilkelerini göz ardı edeceğine inanan bazı araştırmacılara (Foxman ve Wolf, 360 2013:14; Gerhards ve Schafer, 2010)'a göre, boş bir duvarın arkasından konuşmak saygısız iletişim biçimlerini teşvik eder. Change.org'un kullanıcı hesapları bölümünde "hesabınızı oluştururken geçerli bir e-posta adresi de dâhil olmak üzere tutarlı ve tam bilgiler vermeniz gerekir" ifadesinden hareketle, katılımcıların anonimlikten uzak fiziksel yaşamdaki gerçek kişilikleriyle kampanyaya katılmasının önkoşul olduğu görülmesine rağmen kampanyadaki saygısızlık ifadelerinin açık saygı ifadelerinden daha fazla yoğunluk göstermesi muhataplara yönelik öfke duygusu ile ilişkilendirilebilir.

Dünyanın dört bir yanından insanları bir araya getirerek fikirlerini paylaşabilmesi ve küresel müzakereye bulunabilmesi açısından platform, evrensellik ilkesini başarıyla karşıladı. Vatandaşların karmaşık küresel meseleler üzerine müzakere etme yeteneğine sahip olduğunu gösterdi.

Sonuç olarak platformun, küresel ölçekte vatandaşların bir araya gelerek fikir alışverişinde bulunma ve rahatsız olduğu konuları müzakere edebilme noktasında evrensellik ve gerekçelendirme ilkesini sağladığı söylenebilir ancak bu gerekçelendirmeleri düzey ve içeriksel açıdan olumlayabilmek, söylemsel eşitlik ve saygı ilkelerinin gerçekleştiğini tam anlamıyla söyleyebilmek güçtür. Vatandaşların dijital ortamlarda güncel kamusal sorunları tartıştığı ancak entegre/bütünleşik müzakereci iletişimsel ilkelerini sınırlı biçimde karşılayabildiği sonucuna varılmıştır. Öyle ki bu haliyle platformun, kurumsallaşmış ve kurumsallaşmamış gayri resmi kamusal tartışma arasındaki boşluğu doldurmaktan ileriye gidemediği görülmüştür.

ÇIKIN, Mürüvvet ve IŞIK, Gülcan (2024). Entegre/Bütünleşik Müzakereci Sistemin, Müzakereci Demokrasinin İletişimsel İlkeleri Açısından Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (3), 1177-1200.

KAYNAKÇA

- ARTIERI, Giovanni Boccia (2012). Productive publics and transmedia participation, Participations: International Journal of Audience Research, 9 (2), s.448-468.
- BAEK, Young Min, WOJCIESZAK, Magdalena and CARPINI, Michael X. Delli (2011). Online versus face-to-face deliberation: Who? Why? What? With what effects?, New Media & Society, 14 (3), s.363–383.
- BENHABIB, Seyla (1999a). Çeşitlilik ve Demokrasi: Farklılıkların Temsili, İçinde Z. Gürata, C.Gürsel (Ed.), Demokrasi ve Farklılık, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı.
- COHEN, Joshua (1997). “Deliberation and Democratic Legitimacy”, In J. Bohman and W. Rehg (Ed.) Deliberative Democracy. Essays on Reasons and Politics (p. 67-91). Cambridge: The MIT Press.
- COHEN, Joshua (1999). Müzakereci Demokraside Usul ve Esas. S. Benhabib (Ed.). Demokrasi ve Farklılık Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması İçinde, (p.140-167). Demokrasi Kitaplığı.
- DAHLBERG, Lincoln (2007). The Internet, deliberative democracy, and power: Radicalizing the public sphere. International journal of media & cultural politics, 3(1), 47-64.
- DOUGLAS, Kellner (2004). “Tabandan Küreselleşme: Radikal Demokratik Bir Teknopolitikaya Doğru,” Kamusal Alan, (Ed.). Meral Özbek, İstanbul: Hil Yayınları, 715-737
- ELSTUB, Stephen, ERCAN, Selen and MENDONÇA, Ricardo Fabrino (2016). The fourth generation of deliberative democracy, Critical Policy Studies, 10(2), 139-151.
- GIMMLER, Antje (2001). Deliberative democracy, the public sphere and the internet. Philosophy & Social Criticism, 27(4), 21-39.
- GRAHAM, T.S. (2002). The Public Sphere Needs You. Deliberating in Online Forums: New Hope For the Public Sphere? (Master Thesis). University of Amsterdam.

ÇIKIN, Mürüvvet ve IŞIK, Gülcan (2024). Entegre/Bütünleşik Müzakereci Sistemin, Müzakereci Demokrasinin İletişimsel İlkeleri Açısından Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (3), 1177-1200.

HABERMAS, Jürgen (1992). Further Reflections on the Public Sphere, In C. Calhoun (Ed.), *Habermas and the Public Sphere* (pp. 421–61). Cambridge, MA: MIT Press.

HABERMAS, Jürgen (1996). *Between Fact and Norms: Contributions to a discourse theory of law and democracy* (2. baskı). (Çev: W. Rehg). Cambridge: MIT

HABERMAS, Jürgen (2023). *Kamusallığın Yeni Bir Yapısal Dönüşümü ve Müzakereci Demokrasi*. (Çev.Tanıl Bora), İstanbul: İletişim Yayınları.

HAIDT, Jonathan, GRAHAM, Jesse and JOSEPH, Craig (2009), Psychological Inquiry, *Above and Below Left Right: Ideological Narratives and Moral Foundations*. *Psychological Inquiry* 20(2-3), 110–119.

HENDRIKS, Carolyn M. (2006). Integrated Deliberation: Reconciling civil society's dual role in deliberative democracy. *Political Studies* 54(3), 486-508.

JACOBS, Lawrence R, LOMAX COOK, Fay and DELLI CARPINI, Michael X (2009). *Talking Together: Public Deliberation and Political Participation*. University of Chicago Press.

JAMIESON, Kathleen Hall (1998). *Civility in the House of Representatives: An update*. Annenberg Public Policy Center of the University of Pennsylvania.

JENSEN, Jacob Linaa (2003). Public spheres on the Internet: Anarchic or government-sponsored A comparison. *Scandinavian Political Studies* 26(4), 249-374.

LUBENOW, Jorge Adriano (2012). Public Sphere and Deliberative Democracy in Jürgen Habermas: Theoretical Model and Critical Discourses. *American Journal of Sociological Research*, 2(4), 58-71.

MANSBRIDGE, Jane, BOHMAN, James, CHAMBERS, Simone, CHRISTIANO, Thomas, FUNG, Archon, PARKINSON, John R., THOMPSON, Dennis F. and WARREN, Mark E. (2012). "A Systemic Approach to Deliberative Democracy." In *Deliberative Systems: Deliberative Democracy at the Large Scale*, John Parkinson and Jane Mansbridge (1–26), Cambridge: Cambridge University Press.

ÇIKIN, Mürüvvet ve IŞIK, Gülcan (2024). Entegre/Bütünleşik Müzakereci Sistemin, Müzakereci Demokrasinin İletişimsel İlkeleri Açısından Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 12 (3), 1177-1200.

PAPACHARISSI, Zizi (2004). Democracy online: Civility, politeness, and the democratic potential of online political discussion groups, *New Media & Society*, 6 (2), 259-283.

SCHNEIDER, Steven M. (1997). Expanding public sphere through computer-mediated communication: Political discussion about abortion in a Usenet news group. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Cambridge: Massachusetts Institute of Technology.

STEENBERGEN, Marco R., BÄCHTIGER, André, SPÖRNDLI, Markus and STEINER, Jürg (2003). Measuring political deliberation: A discourse quality index. *Comparative European Politics*, 1, 21-48.

STROMER-GALLY, Jennifer (2007). Measuring deliberation's content: A coding scheme. *Journal of Public Deliberation* 3(1), 1-35.

VÖLKER, Teresa (2019). Deliberative Democracy in the Age of Social Media. *Democracia deliberativa na Era das Redes Sociais. Revista Publicum*, 5(2), 73-105.

VOA (2020). ABD Tel Aviv'deki Büyükelçilik Konutunu Sattı. <https://www.voaturkce.com/a/abd-tel-avivdeki-buyukelcilik-konutunu-satti/5575713.html> Erişim Tarihi: 25.02.2023.

Change.org, <https://www.change.org/impact> Erişim Tarihi: 10.09.2023.

<https://tr.euronews.com/2017/12/06/abd-baskani-donald-trump-kudus-u-israil-in-baskenti-olarak-tanidigini-acikladi> 12.09.2024

Çalışmaya birinci yazarın katkı oranı %60 iken, ikinci yazarın katkı oranı %40'tır.
Çalışma yazarlarının herhangi bir kurum veya kuruluşla çıkar çatışması bulunmamaktadır.